

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Rzecznik Praw Obywatelskich

Al. Solidarności 77

00-090 Warszawa

Tel. 827 42 02

Fax. 827 64 53

Warszawa, 19 grudnia 2000 r.

34948

RPO/350447/2000/XII/JK

Pan

Andrzej Chronowski

Minister Skarbu Państwa

WARSZAWA

Szanowny Panie Ministrze,

Uprzejmie informuję Pana Ministra, że na podstawie art. 14 pkt 4 ustawy z 15.07.1998 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 1991 r. nr 109, poz. 471 ze zm.) zgłosiłem udział w postępowaniu wszczętym na skutek wniosku Fundacji "Polsko-Niemieckie Pojednanie" o zarejestrowanie zmian i uzupełnień w statucie Fundacji, złożonego w Sądzie Gospodarczym w dniu 10.10.2000 r. nr F 1496/2000.

Podjęcie tej decyzji jest wynikiem obiekcji, które nasuwały się na tle dotychczasowej działalności Fundacji "Polsko-Niemieckie Pojednanie", związanej z wypłacaniem od 1992 r. pomocy finansowej ofiarom prześladowań nazistowskich ze środków otrzymanych od rządu RFN kwocie 500 mln marek niemieckich na mocy porozumienia pomiędzy rządami RP i RFN. Nadmieniam, że do Rzecznika wpłynęło około 11 tysięcy skarg na organy Fundacji w latach 1993-2000.

Skarżący podnosili w szczególności, że organy Fundacji ustalały wymagania formalne, trudne lub niemożliwe do spełnienia, zmieniając przepisy i regulaminy Fundacji dotyczące kryteriów przyznawania pomocy (np. zmiana rodzaju represji uprawniającej do pomocy finansowej oraz oceny dowodów potwierdzających fakt przebytych represji). Zwrócił na to również uwagę w skierowanym do mnie w listopadzie br. piśmie Poseł na Sejm RP - dr Mirosław Podsiadło, pełniący funkcję Prezesa Stowarzyszenia Polaków Poszkodowanych przez III Rzeszę. Ilość skarg na działalność Fundacji "Polsko-Niemieckie Pojednanie" znacznie się zwiększyła, po

powierzeniu Fundacji wypłaty świadczeń ze środków niemieckiej Fundacji "Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość", szczególnie od tych osób, którym po zmianie w 1994 r. Instrukcji Wykonawczej do Regulaminu Weryfikacyjnego odmówiono prawa do dodatkowej pomocy finansowej. Należy dodać, że tylko osobom, którym została wypłacona zarówno podstawowa i dodatkowa pomoc finansowa oraz są zaliczone do jednej z kategorii osób uprawnionych do świadczenia na podstawie niemieckiej ustawy, Fundacja wysłała egzemplarze wniosków o przyznanie świadczenia.

Dokonane przez Pana Ministra, jako Fundatora Fundacji "Polsko-Niemieckie Pojednanie" zmiany i uzupełnienia w Statucie Fundacji wiązały się - jak sądzę z powierzeniem polskiej Fundacji przez Fundację niemiecką powołaną z mocy ustawy z 6 lipca 2000 r. o utworzeniu Fundacji "Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość" znacznych środków finansowych (1,812 miliarda marek niemieckich) na wypłaty świadczeń polskim robotnikom niewolniczym i przymusowym represjonowanym przez III Rzeszę.

To nowe, znacznie poważniejsze zadanie zlecone Fundacji "Fundacji Polsko Niemieckie Pojednanie" nie znajduje jednak - w mojej ocenie - odzwierciedlenia w Statucie Fundacji.

W myśl § 9 pkt 1 Statutu, majątek Fundacji stanowi pozostała, dotychczas nierozdysponowana kwota z wkładu finansowego przekazanego przez rząd Republiki Federalnej Niemiec w latach 1992 - 1993 oraz kwoty, które będą przekazywane przez stronę niemiecką, jak również środki przekazane przez inne podmioty.

Sformułowanie dotyczące majątku Fundacji, na który złożą się kwoty przekazywane w przyszłości przez stronę niemiecką jest zbyt lakoniczne. Ustawa o utworzeniu Fundacji "Pamięć Odpowiedzialność i Przyszłość" w § 11 określa ściśle kategorie osób uprawnionych do świadczenia, do których adresowane są środki finansowe z niemieckiej Fundacji, wypłacane za pośrednictwem Fundacji "Polsko Niemieckie Pojednanie".

Wypłata świadczeń dla kategorii osób wymienionych w § 11 powinna być - moim zdaniem - celem odrębnym, wymienionym w § 6 Statutu Fundacji "Polsko Niemieckie Pojednanie", gdyż dla tej kategorii osób strona niemiecka przyznała środki na wypłatę świadczeń. Nie są one wyłącznie wyrazem bezinteresownej i niczym nie skrupowanej woli fundatora, lecz wynikiem kontraktu zawartego przez Państwo Niemieckie z osobami poszkodowanymi, którego treścią jest z jednej strony deklaracja o wypłacie dobrowolnych świadczeń, z drugiej zaś oświadczenia składane przez osoby poszkodowane z rezygnacji z dochodzenia w trybie procesowym swoich praw, co wynika z § 16 niemieckiej ustawy.

Uściślenia wymaga także § 6 pkt 1 i 3 Statutu, z którego nie wynika jakie inne działania związane z udzielaniem i organizowaniem pomocy ofiarom prześladowań nazistowskich, będą podejmowane przez Fundację.

Zastrzeżenia budzą również postanowienia § 6 pkt 2 Statutu: "rozstrzygnięcia Fundacji w sprawach pomocy i innych świadczeń finansowych są ostateczne". Dotychczasowy Statut Fundacji "Polsko-Niemieckie Pojednanie" stwarzał możliwość wniesienia odwołania do Odwoławczej Komisji Weryfikacyjnej, od decyzji odmawiającej prawa do pomocy finansowej, głównie z powodu nieudokumentowania - zgodnie z wymogami Fundacji - faktu doznanych represji. Obecnie droga ta zostaje wykluczona. Stworzono jedynie możliwość odwołania od decyzji odmawiającej prawa do świadczenia na podstawie niemieckiej ustawy, co jednak nie wynika ze Statutu, lecz z projektu umowy partnerskiej pomiędzy polską, a niemiecką Fundacją. Do projektu umowy partnerskiej został przeniesiony zapis § 9 ustawy niemieckiej traktujący o powołaniu w organizacjach partnerskich jednego lub kilku niezależnych i nie podlegających żadnym naciskom punktów odwołań. Brak jednak sprecyzowania trybu odwoławczego.

Zważywszy na specyficzny charakter działalności Fundacji "Polsko Niemieckie Pojednanie", której niebagatelny majątek stanowią kwoty przekazane przez stronę niemiecką na wypłatę świadczeń z tytułu niewolniczej i przymusowej pracy, jest ona w centrum uwagi nie tylko osób uprawnionych do świadczenia, lecz również szerokiej opinii publicznej.

Przeniesienie do Statutu Fundacji postanowień art. 12 ust. 2 i 3 ustawy z 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 1991 r. nr 46, poz. 203 ze zm.), a tym samym zobowiązanie Fundacji do udostępniania corocznych sprawozdań składanych fundatorowi do publicznej wiadomości, poza jawnością działania, leży w interesie Fundacji, której często zarzuca się, także w listach kierowanych do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich zbyt wysokie koszty administracyjne.

Przedstawiając powyższe, zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o rozważenie możliwości uzupełnień w Statucie Fundacji.

Z wyrazami szacunku

/-/ Prof. dr Andrzej Zoll